

AHO JUHANI

HELLMANNIN HERRA;
ESIMERKIN VUOKSI;
MAAILMAN MURJOMA

Juhani Aho
Hellmannin herra; Esimerkin
vuoksi; Maailman murjoma

*http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=36367590
Hellmannin herra; Esimerkin vuoksi; Maailman murjoma:*

Содержание

HELLMANNIN HERRA	4
I	4
II	12
III	27
IV	36
Конец ознакомительного фрагмента.	40

Juhani Aho

Hellmannin herra; Esimerkin vuoksi; Maailman murjoma

HELLMANNIN HERRA

I

Koko talo oli ylösalaisin, sillä herra oli kylään lähdössä. Hän oli taas kauhean pahalla tuulella, huusi sinne, huusi tänne, kiukkuili ja pauhasi rouvalle, rengille ja piioille, ja nämä sitä mukaa hädissään riensivät minne milloinkin käskettiin, yhä sattuen toistensa tielle.

–Minkä tähden on partavesi niin tulisen kuumaa, että pitää jäähdyttää monta tuntia, ennenkuin kärsii siinä leukaansa liottaa? Minkä tähden? Kuka sen on lämmittänyt Hoi! Missä ne kaikki? ... huusi hän, niin että ikkunat tärisivät joka seinällä.

Herra ajoi partaansa kamarissaan ja luuli, että rouva oli viereisessä huoneessa, mutta kun sieltä ei vastausta kuulunut, ryntäsi hän julmistuen sisähuoneista etsimään. Ei ennättänyt kuin kynnykselle, niin rouva jo juoksi keittiöstä hätään.

–Miksi on tämä vesi niin kuumaa? Tahdotaanko minua sillä

kuin sikaa karvattomaksi kollata? Hva' ä' me-ningen?—nyt se ei tullut kovaäänisesti, vaan pidätetyllä kiukulla.

—Se Annihan se ... vaan kyllä minä heti paikalla ... sopersi rouva ja kiiruhti keittiöön kylmempää vettä hakemaan.

—Minkä tähden Anni on tehnyt herran partaveden liian tuliseksi? Onhan sinulle monta kertaa sanottu...

—Ei kai se ollut sen tulisempaa kuin ennenkään.

—Jospa ei ollutkaan; hätäili rouva, vaan annahan nyt sukkelaan kylmää ... ja käy kiireelle noutamaan herran turkki tampoaurista pirtin uunin eteen lämpiämään.

Ja itse riensi rouva kylmää vettä vieden herran kamariin, ruveten kaatamaan sitä pesuvatiin.

—Mit ... mitä sinä siinä?

—Minä panen tähän kylmempää sekaan.

—Niin, ja sitten teet sen niin kylmäksi, että iho siinä jäätyy! Eikä tässä kuuna päivänä pääse asioilleen! Semmoista se on aina, jos mihinkä aikoo! Silloin ne on kaikki ihan kuin hulluja! Pane tähän komuudille vesikannu! Mitä sinä siitä kädessäsi koko päivän kantelet? Ja etkö sinä olisi saattanut sitä jo aluksi itse tuoda?

—Minä olin kahverissä ja sanoin Annille...

—Vaikka minä olen jo satoja kertoja sen sanonut, että se ei osaa tehdä partavettä ja että sinä et saa sen antaa!

—En minä olisi muuten antanutkaan, mutta kun minä kuulin, että sinä lähdet kirkonkylään, niin aioin minä laittaa suntion matamille sukankutomapalkasta vähän evästä pyhiksi.

—En minä jouda vetämään teidän eväitänne ... tulkoon itse hakemaan!

—Sillä kun ei ole itsellään hevosta...

—Niin noutakoon kelkalla!—Ka, kaada nyt sitten sitä vettä siihen!— Soh!—Ja missä on hantuuki?

—Tässähän se on minun kädessäni...

—Anna se tänne!—Onko käsketty valjastamaan?

—En minä vielä ... vaan kyllä minä ihan paikalla...

Ja rouva kiiruhti käskemään. Sai mennä talliin asti, ennenkuin löysi rengin. Oli jo hätä raukalla, että ehkei löydäkään. Hartiat olivat kierot ja kumarat ja juoksu vinoa, kun hän läähättäen ehätti pihan yli talliin ja tallista takaisin.

—Semmoinen vanha, ruma kohmura, murahti herra, tuon ikkunasta nähdessään.

Hän oli asettunut partaansa ajamaan ja oli yhä äissään. Puri hammasta ja kuohui. Tässä vielä partaansa ajamaan! Semmoisille herroille! Parasta olisi jättää ajamatta ja mennä niine karvoineen! Kotitakuissaan! Hah!—Istuvat ja arvostelevat siellä toisten ihmisten omaisuutta! Köyhiä rottia jokainen! Mutta ne ne osaakin toisia nylkeä. Mutta kyllä tässä vielä nähdään, kuka tässä...!

Seikka oli se, että pitäjäntuvalla istui parhaallaan taksoituslautakunta, istui ja määräsi suostuntaveroa ihmisten maksettavaksi. Sinne oli herrakin nyt lähdössä omaa kohtaansa valvomaan, kun oli kuullut—

—Hoi! huusi hän yht'äkkiä niin, että valkoliimausta tipahti

katosta iso levy. Jo kohosi istualtaan, kun rouva taas juoksi hätään.

–Eikö teill' oo korvia kellään?—Käske Pulkkisen tulla tänne ... eikö se istu pirtissä?

–Siellä kai se ... kyllä minä käsen...

Vähän päästä tulikin Pulkkinen ulko-oven kautta huoneeseen.

–Kuule sinä! Mitä ne sanoivat? Et sinä vain valhetelle?

–No, minä en valehtele ... se on vissi tosi, kun minä omin korvini kuulin niiden itsensä siitä puhuvan. Porstuassa olin ja varsin panin mieleeni, mitä ne kamarissa puhuivat.

–No, no, ja mitenkä ne sanoivat? Sano ihan, niinkuin niiden kuulit sanovan!

–Sitä minä en ihan sanalleen muista enkä kaikkea kuullutkaan, mutta niin ne vain tuntuivat arvelevan, että—

–Kuka niistä sanoi?

–Sanoi ne jokainen.

–Sanoiko vallesmannikin?

–Taisi se sekin sanoa, en minä häntä niin tarkkaan kuullut.

–Kuulit sinä ... kyllä sinä kuulit, vaikka sinä et tunnusta ... sinä oot suuri hunsvotti.

–No, sen saapi herra uskoa...

–Ja sitäkö sanoivat, että pitää hovin Hellmannia oikein takseerattaman?

–Sitä sanoivat.

–Entäs mitä muuta? Ettäkö on rikas ja sitä pitää oikein nahkattaman.

—Niin, että kuuden tuhannen tuloista vähintäänkin otetaan vero ... sitä uhkasivat.

Herran silmäpohjassa välähti kiilto peiliä vasten kuin vihaisen koiran.

—Kuudesta tuh...! kyllä minä niille rosvoille vielä...! Ja sen minä näytän, että vaikka talo menköön ja kaikki maata myöten...! Hoi!—Hoi!

Piika syöksähti salin yli, niinkuin olisi häntä potkaissut joku.

—Tule sinä sukkelammin, kun sinua huudetaan! Vie pois partavesi ja tuo silmivettä sijaan!—Minkä tähden ei rouva itse tullut?

—Ei se ollut siellä!

—Missäs se on?

—Tuvan uunin edessä pitelee herran turkkia lämpiämässä.

—Kuudesta tuhannesta! Se on hävytöntä, sikamaista, se on juutalaisten peliä sillä lailla! Minunko tässä pitää yksinäni kaikki pitäjän verot maksaa? Häh?'

—Muuan tuntui siellä vielä sitäkin arvelevan, että sietäisi se kymmenestäkin tuhannesta markasta.

—Hä—häh?

—Niin, että kun on saanut suuria voittoja tukkikaupoissa ... kaikista ne tiedon hankkivatkin ... mitä niitä kenenkään kaupat liikuttaa...

Pulkkinen luuli jo, että kun hän tämän sanoo, niin saattaa herra karata hänen kurkkuunsa ja kuristaa hänet vaikka kuoliaaksi. Siksi hän otti rukkasensa, ennenkuin mainitsi

kymmenestä tuhannesta, ja tarttui avaimeen.

Vaan ei herra edes kironnutkaan. Vaalenihan vain vähäsen, otsasuoni pullistui siniseksi, sieraimet levisivät kuin lentoon lähteäkseen, ja suuta väänti pahasti pari kolme kertaa.

Piika toi samassa silmiveden.

–Joko on hevonen valjaissa?

–Eikö tuo alkane olla... Olli käski kysyä, että pitääkö tulla kuskiksi.

–Milloinka minä ennen olen kuskia... Tai ann' tulla! Ja sano, että panee kellon aisaan ja pislasuitset ja setolkan! Ajetaan komeasti pihaan! Ei tässä armoille ruveta! Tule sinäkin, Pulkkinen, mukaan!

–Saatanhan tuota tulla...

Rouva toi turkkia. Selin otti herra sen hartioilleen ja kiittämättä karjaisi hän vyötä. Rouvalla oli se saapuvilla.

–Kierrätkö minä sen selän taakse?

–Menehän matkaasi

Ja hyvästiä sanomatta lähti herra pihalle, piiska kädessä, joka aina oli varuilla eteisen naulassa. Rouvan henkeä oikein helpotti, kun ovi paukahti kiinni. Ei ollut viha onneksi päässyt tällä kertaa häntä vastaan puhkeamaan, mutta siksi luuli rouva tuntevansa miehensä, ettei se kauan pysyisi puhkeamatta. Vaikka peloitti, niin meni hän kuitenkin ikkunan pielestä katsomaan, verhon takaa, varkain. Hevonen seisoi rappujen edessä, nahkaset oli käännetty, niinkuin herra ne tahtoi, ja suitsia piteli renki, antaakseen ne herralleen, niin pian kuin tämä istuutuisi.

Ennenkuin ryhtyi lähtemään, tarkasteli herra kuitenkin valjaat, koetti, oliko aisakello lujassa ja tunnusteli, miten kireälle se tolkkaremmi oli sidottu. Kaikki oli niin laitettu, ettei käynyt mihinkään tarttuminen. Rouva jo toivoi, että ehkä se pääsee pihasta lähtemään niin, ettei suutu.

–Kunhan ei vain varsa mitään ... Herra Jeesus siunatkoon ... no, niinpähän kävikin!

Herran istuessa rekeen oli varsa vähän liian aikaisin riuhtaissut, ja kun ohjaksia tiukoitettiin, alkanut peruuttaa. Siitä kun sai piiskalla pari huimausta, heittäytyi eteenpäin. Mutta kun suitset yhä kiskoivat ja kun piiska yhä huimahteli, hyppäsi se ensin muutamia kertoja pystyyn ja kiidätti sitten täydessä nelissä rekensä portin pieleen.

Siihen se riisuttiin ja vietiin talliin.

–Voi hyvänen aika, nyt se taas saa selkäänsä, voivotteli rouva ja kiiruhti keittiön porstuaan. Piiatkin sieltä jo kurkistelivat ja hätäilivät, mutta kuitenkin teki mieli joka kerta kuunnella, miten herra hevosiaan kuritti.

Renki seisoj pelossaan ovella eikä osannut mitään. Mutta kun herra toi varsan ulos tallista, oli renkikin vähällä saada osansa.

–Mitä sinä siinä noljotat, häntä koipien välissä? Vedä reki tänne tai saat samasta varresta! ärjäisi hänelle herra.

Rouva ja piiat olivat samassa pujahtaneet porstuan ovelta näkymättömiin.

Jäsentäkään liikauttamatta antoi varsa nyt valjastaa itsensä.

–Hyppää kannoille, Pulkkinen! huusi herra portin kohdalla

Pulkkiselle, missä tämä oli koko ajan seisonut ja odottanut, pannen piippuunsa.—Ja koeta nyt ajaa, jos osaat, murahti hän kuistin suussa kuskilla pysyttelevälle rengille ja antoi hänelle ohjaket.

II

Taksoituslautakunta istui pitäjäntuvan porstuanpohjakamarissa ja arvosteli ihmisten omaisuutta. Pöytä oli siellä peräikkunan edessä, josta näkyi pappilan laajat pellot ja peltojen perältä kirkko. Pöydän toisessa päässä istui luetteloita tarkastellen puheenjohtaja, entinen ruotuväen kapteeni ja nykyinen maanviljelijä, lasisilmät nenällä ja kynä suussa. Vastapäätä häntä oli vallesmannin paikka. Siinä hän istui, ruunun puolesta läsnäollen, selkä seinään nojaten, oikea kyynäspää pöytää vasten ja samassa kädessä piippu; sillä näin tuttujen miesten kesken ei ollut tupakanpoltto virkapaikassakaan kielletty. Lautamiehet, tätä tointa varten erittäin valitut, istuivat seinävierillä siellä täällä ympäri huonetta. Muutamat heistä polttelivat, toiset istuivat joutilaina siltaan päin kumarissa ja vähänväliä polviensa väliin sylkäisten. Jotkut eivät tehneet sitäkään, istuivathan vain ja katastivat silloin tällöin ulos ikkunasta kartanolle, jossa väkeä liikkui alituista porinaa pitäen. Muuan oli mukavuuttaan hakien kiivennyt istumaan korkeaksi kootulle suntion sängylle, joka hänen alas soluessaan vetäytyi aina kierommaksi, ja peiton alta alkoivat yhä enemmän ammottaa matrassi ja likaiset tyynyt.

—Sitten on Hukkanen, sanoi esimies, lehteä kääntäen.—
250:stä oli viime vuonna ... pannaanko samasta nytkin?

—Pannaan vain, sanoi muuan lautamies, päättään nostamatta ja

polviensa väliin sylkäisten.

—Kaarnajärven ontermanni tulee sitten ... nro 5 ... onko itse saapuvilla?

—Tokko lie.

—500 oli mennä vuonna...

—Sama välttää nytkin.

—Hyvin välttääkin.

—Mökinmies Pehkonen samalta tilalta...

—Se on itse täällä ... äsken näkyi ajavan, ilmoitti eräs ikkunasta katsoja.

—Eikö se ole sen tamma tuolla aidassa kiinni, kurkotti se, joka sängyllä istui.

—Käske hänet sisään, siltavouti.

—Siltavouti taisi pistäytyä ulos, sanoi vallesmanni, käykää joku muu käskemässä Pehkonen sisään.

Muuan lautamies otti tämän tehdäkseen.

—Paljoksiko Pehkonen arvaa verotettavat tulonsa tänä vuonna? kysyi esimies, kun Pehkonen oli tullut ja kätellyt jokaista.—100 oli viime vuonna...

—Liekö noista niin paljon mihinkään arvattavata ... eikö tuota annettane anteeksi tällä kertaa kaikkia, arveli mökinmies koskettaen takaraivoaan.

Mutta siihen panivat vallesmanni ja useat lautamiehet heti vastaan.

—Vai anteeksi? Ketäs sitten, jos ei sinua, jolla on rahoja lainanakin?

–Mistäpähän lie hyvin lainanakaan.

–Mitä se Pehkonen tyhjää ... onhan se tietty asia, sanoi muuan lautamies.

–Ei olisi liikaa, vaikka pantaisiin 300 markasta, tahtoi vallesmanni.

–Vai 300:sta! Ei hyvät miehet!

–Paljon taitaa olla 300, mutta pannaan 200, niin se ehkä passaa parahiksi, arveli esimies.—Eivätkö kaikki ole sitä mieltä?

–On kaikki ... kaikki on.

–Kyllä sitä nyt tuli liaksi, jupisi Pehkonen mennessään.

–Ja nyt tulee, sanoi esimies hiukan naurahtaen ja siirtäen lasisilmät otsalleen, nyt tulee Hellmannin herra.

–Joko tulee?

–No, paljonko sille pannaan? kysyi hän sitten, mahdin paino äänessään.—Niinkuin jo oli tän'aamuna puhe, niin ei taida kukaan sen miehen rikkautta tarkoilleen tietää.

–Tiedetään ne niin hyvin ainakin, sanoi vallesmanni ja meni kopistamaan periä piipustaan uunin eteen, ettei liikoja panna, vaikka pantaisiin enemmän kuin kenellekään muulle.

–Pitäisi kuitenkin tarkoilleen punnita, ettei tule erehdystä, arveli piippuaan sytyttäessään esimies.

Siinä tuli sitten vähäinen seisaus toimituksessa ja jouduttiin hetkeksi pois asiasta. Tai siinähän sitä oikeastaan kuitenkin pysyttiin. Syntyi yleinen haastelu Hellmannin herran varoista ja siitä varsinkin, miten hän oli niitä koonnut. Tiettiin niitä jo aluksi silloinkin olleen, kun herra Pohjanmaalta näille tienoille

ilmaantui ja osti rappiolla olleen Hovinmaan. Nouti kohta sen tehtyään kotipuolestaan rouvan ja sen mukana kuului saaneen lisärahoja, joilla rupesi maataan rakentamaan. Mutta rouva kuoli jo muutaman vuoden kuluttua rintatautiin ... kuoleehan sitä semmoisen karilaan käsiin, mustaverisen, ison ja äkäisen...

–Niin, no, ehkä ne puheet saavat olla sinänsä, sanoi esimies miedolla huomautuksella sille lautamiehelle, joka näitä kertoi.

–Olkootpa vain ... en minä heitä, vaan kun tuli muutenkin puheeksi...

–Eikö se ole etenkin hevoskaupoissa voittanut? tiedusteli esimies, ikäänkuin pois pyyhkiäkseen muistutustaan.

–Niissähän se on, vaan parhaat voittonsa se on kuitenkin elokaupalla saanut. Hyvinä vuosina ostaa huokeasta ja huonoina myöpi moninkertaiseen hintaan.

–Entäs kun tässä tuonoittain oli näppiään lyöden sitä kehunut. Voitin, että pätkähti! oli sanonut. Ja toista kymmentä markkaa oli tynnyriltä voittanut.

–Kiskoo, missä saa, minkä mökkiläisiltäänkin. Eikä sen maalla kestä kukaan. Parissa vuodessa meni Aapoltakin arennista ja päivätöistä hevoset ja lehmät ja kaikki...

–Sekö se on, jota ei päästänyt leikkuupelloltaan omaa ruistaan leikkaamaan, vaikka mies pyysi, kun näki pakkasen tulevan?

–Sehän se on, Aappo Huttunen. Nyt on mies kasakkana ja joukko kiertää mieroja.

–Sillä laillahan sitä rikastuu...

–Niin, ja sitten niin nihki tarkka ... lukemalla kuulutaan

muikkujakin joukolle eteen annettavan, happamia nekin, eikä voin mausta puhettakaan...

Samassa kalahti porokello tiukasti ulkona, ja ikkunan ohitse näkyi ajaa karahuttavan joku kipakkata vauhtia.

—Siinä se nyt on itse parahiksi! huudahti muuan ikkunan ääressä istuvista, ja kaikki kiiruhtivat katsomaan. Esimieskin vähän kurkotti päätänsä nähdäkseen, mutta ei kuitenkaan lähtenyt paikoiltaan, niinkuin teki sängyllä olija, joka veti alas tullessaan puolet makuuvaatteista lattiaan. Eikä ollut aikaa korjata niitä, ennenkuin oli katsonut tarpeekseen.

—Siihenpähän joutui!

—Aivan on likomäräksi varsansa ajanut...

—Kuskikin sill' on mukana...

—Jos lautamiehet istuvat paikoilleen, niin jatketaan toimitusta, huomautti yht'äkkiä kuitenkin kapteeni viranomaisella äänellä. —Koska asianomainen itse on tullut ja kun ollaan epätietoiset hänen verotusta varten lukuun otettavasta omaisuudestaan, niin lienee parasta kutsua hänet itsensä sisään ja hän saa, jos tahtoo, antaa lautakunnan hyväksyttäväksi ilmoituksen varoistaan. Siltavouti menee ja kutsuu herra Hellmannin sisään.

Mutta Hellmanni tuli jo kutsumatta. Aukaisi oven repäisemällä ja astui turkki päällä sen täydeltä kamariin.

—Hyvä päivä! sanoi hän lyhyesti ja uhkaavasti. Esimies kumarsi kankeasti pöytänsä päästä ja selaili papereitaan. Muut eivät liikahtaneetkaan. Herra mulkoili, turkkinsa vyötä päästellen, miehestä mieheen.

—Istutaan, vaikkei käsketäkään, murahti hän puoliääneen ja istuutui uunin eteen tyhjälle tuolille. Kukaan ei virkkanut mitään, eikä muuta kuulunut kuin esimiehen paperien ratina. Aikansa niitä käänneltyään sanoi tämä viimein:

—Se oli mökinmies Pehkonen Kaarnajärven kylästä, verotettiin 200 markasta.

—Niin on.

—Kaksisataa on liian vähän, sanoi Hellmanni.—Se mies sietää enemmänkin. Minä tiedän, että sen miehen varat puhtaassa rahassakin nousevat neljään sataan!

—Minä pyytäisin saada huomauttaa, että asia jo on päätetty ja että ainoastaan lautakunnan jäsenillä tässä on puhevalta.

—Ahah! Jahah!

Herra joutui vähän hämilleen, mutta koetteli peittää sitä rohkeasti katselemalla ympärilleen. Suupieltään koetti hän pitää pilkallisesti väännyksissä, ja pikanelli kierteli uhkaavasti poskesta poskeen. Tuon tuostakin siveli hän tuuheata mustaa leukapartaansa.

Taas toimi esimies äänetönnä papereineen niin pitkän aikaa, että Hellmannilta viimein loppui maltti.

—Ei siitä selailemisesta taida loppua tullakaan? kysäisi hän.

Esimies kohotti vihdoinkin rauhallisesti kulmiaan:

—Kaarnajärven tilan n:o 6 omistaa herra A. Hellman.

—Jahah! Joo! Joko löytyi?

—Oli viime takseerauksessa arvattu omistavan oman ilmiantonsa mukaan 1,000 markkaa verotettavaa omaisuutta.

—Niin oli!

—Koska asianomainen nytkin on saapuvilla...

—Joo, saapuvilla on!

—... niin pyytäisin saada lautakunnan puolesta kysyä, kuinka korkealle herra Hellman on tulonsa laskenut tänä vuonna.

—Olkoon samasta, vaikkei se sitäkään sietäisi! Lautamiesten ja vallesmannin puolesta kuului yhteinen kiusoittava halveksimisen pihaus.

—Häh? kivahti herra, ja veri täytti jo nähtävästi päätä kohti.

—Herra esimies, sanoi vallesmanni, minulla olisi tätä ilmoitusta vastaan tehtävä se muistutus, että summa on aivan liian pieni.

—Mitä! Pieni!—Ja herra tyhjensi kiivaasti suunsa pikanellista, jonka sylkäisi kauaksi luotaan.

—Sen tietää jokainen, että pieni se on. Joka lautamies sen saattaa sanoa.

—Pieni on, todistettiin yksimielisesti.

—Mistä hiidestä te...? Kuule, sinä, Ruutper, mistä helvetistä sinä tiedät minun tavarani? Sinäkö ne oot lukenut minun rahani?

—Jos en oo lukenutkaan, niin tiedän kuitenkin ... vaikkei ehkä niin pennilleen, niin tiedetään ne kuitenkin! Kyllä sinun tukkikauppasi tunnetaan ja perintösi ja elo-kauppasi ... ja jokainen tietää ilman sinun rahojasi lukematta, joilta olet metsiä ostanut ja toisille myönyt. Niistä olet kaikille kehunut ... minulle ja monelle muulle, mutta minulle viimeksi.

—Milloinka minä olen sinulle kehunut? Elä sinä valehtelee,

minä en ole kehunut kenellekään!

–Olet kehunut ja jos et olisikaan, niin näkisihän sen sinun rakennuksistasikin ja kaikista laitoksistasi.

–Siitäkö minua verotetaan, että minä rakennan ja laittelen? Siitäkö minua verotetaan? Häh?

–Siitä ne sinun varasi näkee! Ja on sinulla perintöjä ja prosentteja kanssa!

–Sano sinä, että siitäkö minua verotetaan, jos rakennan peltojeni ja panen rahani maahan? Häh?

–10,000 markkaa sait mennäkin talvena Honkakankaan metsillä, ja ei kai ne ole miten vielä maahan menneet?

–Jos eivät mahaan...

–Elä viisastele, Juntunen ... se on minun oma asiani!— Etkä sinä ole sen kummempi viisas kuin muutkaan, vaikk' olet lautamies!

–Tässä ei saa mennä persoonallisuuksiin, huomautti esimies lujasti. Herra Hellmannilta ei pyydetä muita selityksiä kuin lyhyt ilmianto, kuinka suureksi hän arvaa tämänvuotiset tulonsa.

–Se on sillä sanalla kuin minä sen jo sanoin!

–Ehkä olette hyvä ja vähäksi aikaa astutte ulos. Jos tahdotte kuulla lautakunnan päätöksen, niin saatte hetken kuluttua jälleen tulla sisään.

–Vaan sen minä sanon, että jos minulta liikaa veroa otetaan...

–Ei liikaa otetakaan, naurahti lautakunta, ja Hellmanni kuuli ulos mennessään samaa ärsyttävää naurahtelemista kuin äskenkin.

Vastaukseksi paukahutti hän oven jälkeensä kiinni sillä vauhdilla, että ikkunat helähtivät seinillä. Hänen kiukkunsa oli yhä ylennyt kamarissa.

—Mitä miehiä ne on nuo tuolla kamarissa? kipakoitsi herra porstuassa oleville. Kuka niille on antanut oikeuden siellä istua ja räknätä ihmisten rahoja? Kuka? Tietääkö teistä kukaan: kuka?

—Eikö nuita lie se kuntakokkous valinna?

—Kissa ne on valinnut! Ja ne on suuria roistoja jok'ikinen, köyhiä ruunun rottia! Semmoisia niitä pannaan siihen kometiiaan! Joilla ei ole pennin pätkääkään omasta puolestaan panna!

—Minkääntähen nuo ei oo herroo valinna?

—Häh? Pidä suus' kiinni siinä! Mikä sinä oot tässä puhuja?

—Oompahan voan.

—Min' en ole sinulle mitään puhunut! Niin että elä sinä tule minullekaan puhumaan! Ja pidä suus' kiinni! Muista se!

—Pittää pittee...

—Liiastako ne tahtoo herroo verottoo? kysyy muuan toinen joukosta.

—Mitä se sinua liikuttaa?

—Mitäpä tuo kyllä liikuttannookaan.

—Sido, Olli, lyhemmälle tuo marhaminta, ärjäisi herra rappusilta rengilleen.—Etkö sinä vielä ole oppinut hevosta kiinni sitomaan?— Tprusoh! mitä sinä siinä hypit? Luuletko sinä? Tprusoh! sanon minä.

Varsa ei liikahtanutkaan muuta kuin sen, minkä ehdottomasti

vavahteli isäntänsä siihen palavin silmin tuijottaessa ja sitä katseillaan hillitessä. Kaulansa se oli työntänyt seinää vasten koukkuun ja seurasi pelon kelme silmissä herransa pienimpiäkin liikkeitä.

–Sisoh! Sinäkö tässä et aio—sanoi hän. Mutta sitten pyörähti hän kantapäillään väkijoukkoon päin:—Mitä te, moukat, siinä tollotatte? Ettekö te ole ennen nähneet hevosta koulattavan?

Väki väistyi vähän, ja samassa kutsui siltavouti herran takaisin kamariin.

Herran kiukku ei ollut päässyt vielä puoleksikaan purkautumaan. Suupielet olivat pahasti väännyksissä, silmien päällä välkähteli vihan verho ja niskakarvat pörhistyivät hatun alla pystyyn.

–No, mitä niillä herroilla on sanomista? ja hän jäi hajasäärin seisomaan keskelle lattiaa.

Esimies ilmoitti rauhallisesti sanottavansa:

–Kun lautakunta on varmalta taholta saanut tietoonsa, että Kaarnajärven tilan n:o 6 omistaja herra A. Hellman on viime kuluneena vuotena kaupoilla ja kaikenlaisilla hankkimisilla, joista hän itse tietää yhtä hyvin kuin lautakuntakin, lisännyt omaisuuttaan siinä määrässä, että hänen kunnanveronmaksunsa kohtuuden mukaan vaativat melkoista korotusta, niin on lautakunta katsonut velvollisuudekseen arvata hänen verotettavan omaisuutensa seitsemään tuhanteen markkaan.

–Se on saatanan...!

–Joka asianomaiselle täten...

–Se on saatanan vale, sanon minä, ja te olette jokainen suuria roistoja, metsärosvoja, kaiken maailman suurimpia ryöväreitä! Ja sen minä sanon, että... Ja jos te edes olisitte oikeita ihmisiä ... mutta teillä on jok'ikisellä minua kohtaan vihaa ja kateutta! Teillä on vanhaa vihaa, ja se on sinun työtäsi, Ruutperi, sinun työtäsi se on, sinä kostat, kun et saanut lainaksi rahaa! Mutta sano sinä, mikä sinä olet, vai sanonko minä? Sinä olet juomari, huorintekijä...

–Herra esimies, minä pyydän...

–Tuoko on esimies? Mikä esimies se on enemmän kuin muutkaan? Se paperejaan tuossa selailee, mutta tuskin tietää itsekään, mitä niissä seisoo. Et sinä ole muita kummempi! Lehmäsikin kuolevat joka talvi punatautiin, mutta eipähän minun lehmäni kuole! Mitä sinulle siitä meijeristäsikään on? Mikä sinä olet sen kummempi kuin muutkaan? Et ole muuta kuin ruunun puustellin arentaattori, lampuoti, loinen ja vanha kersantti, rahjus...!

–Om int' bror slutar och aflägsnar sig på fläcken härifrån, så låter jag nämnden ta' dej i nacken och kasta ut dej! [Jos et herkeä ja mene kohta paikalla tiehesi, minä annan lautakunnan tarttua sinua niskaan ja heittää ulos!]

–Puhu suomea, jos osaat, eläkä mongerra! Anna kuulla muidenkin, anna kuulla moukkainkin puhettasi! Minutko ulos? Tulkaapas! E-ohoh! Aina minä yhden tuommoisen lautakunnan nujerran! Liikkukaahan siitä, niin ikkunasta lennätte hevostenne

etteen joka mies!—Mitä te olette miehiänne? Sanotteko sen itse, vai sanonko minä?—Ovi auki, että muutkin kuulee!—Te olette jokainen niitä pitäjän suurimpia rahjuksia, tuppeliineja, herrain hännänkannattajia, köyhiä rottia, luunpurijoita, toisen tavaratonkijoita—sikoja!—Ette te ole tavarata nähneetkään ettekä kuulleet, että sitä onkaan, ennenkuin kuulitte, että sitä minulla on. Ja minulla sitä on! Minulla on enemmän kuin tiedättekkään! Seitsemänkö tuhatta vain! Se on vähäinen raha ... en ilkeäisi sen vertaisesta verottaa, kun on kerran sitä varten tuohon istuutunut ... en totta maar ilkeäisi! Pankaa kymmenentuhatta kerrassaan! Eli satatuhatta eli kaksi! Kirjoita kirjaasi sinä, esimies, jos osaat! Istu paikoillesi ja kirjoita se kirjaasi tuon seitsemän tuhannen lisäksi! Tuoss' on vielä rukkaset kaupantekiäisiksi ... ota pantiksi rukkaset ... heh!

—Pankaa ovi kiinni, komsarjus!

—Anna vain olla oven auki! Ei tässä lukittujen ovien takana keskustella! Kohta lähden, jahka saan turkin päälleni! Pikanellipuru vielä jäi! Tuoss' on sekin! Pthyi! Siin' on seinässä, korvasi juuressa, vallesmanni! Irtauta se siitä ja pistä suuhusi! Pistä, pistä, se on hyvin makea! Ja lautamiehet saavat tulla kotiin piipunperiä hakemaan! Niin, pankaa sekin paperillenne, että minulla on verotettavaa omaisuutta kaksi tötteröllistä piipunperiä ja toista yhä tulee! Häh?

—Heittäkää ulos hänet!

—E-ohoh! Ei minua väkisin heitetä, jos en hyvällä lähde! Mutta jo minä lähdenkin! Ei ole tällä kertaa tämän enemmän

sanomista! Toissa kertana lisää! Hyvästi!

Röyhkäisten töytäsi hän ulos aukinaisesta ovesta ja hajoitti mennessään porstuaan kokoontuneen väkijoukon kahtia.

—Hevonen tänne! huusi hän kädet puuskassa porstuan rappusilta rengilleen.—Aja tänne rappujen eteen! Täss' ei ole köyhä lähtemässä, joka maksaa seitsemästä tuhannesta veroakin!

Rentonaan nakkautui hän rekeen, niin että perälauta rasahti...

—Hyppää kannoille, Pulkkinen! Ja ann' mennä, Olli!

Varsa puhalsi seisovilta jaloiltaan täyteen laukkaan.

—Mjukaste tjenare! [Nöyryn palvelijanne!] huusi herra mennessään lautamiehille, jotka uteliaisuudesta seisoivat kaikki kamarin ikkunassa.—Mjukaste tjenare! Mjukaste tjenare! huusi hän, riipaisi lakin päästään ja huitoi sillä taakseen kaaren toisensa perästä, nosti ja laski, ylös ja alas, niin että se toisin vuoroin korkealle kohosi, toisin vuoroin tien viertä hipaisi.

Vasta kun oli pitäjäntupa näkymättömissä, herkesi hän, paiskasi lakin syvälle päähänsä ja kääntyi reessään oikeinpäin istumaan.

Hän loisti ääretöntä tyytyväisyyttä, ja suu reuhotti koko matkan leveässä hymyssä, silloin kun se ei ääneensä nauranut.

—Ähäh, ähäh! hoki hän.—Saivatpas, saivatpas! Häh, Pulkkinen, kuulitko sinä, mitenkä minä niille annoin?

Pulkkinen keikkui kapeilla kannoilla, vuoroin kummallakin, eikä hän tahtonut siellä varsan kiitäessä mitenkään pysyä.

—Mitäh? Kuulitko sinä? Tule tänne reen laidalle istumaan!—Totta kai kuulit, kun minä niille annoin?

—No, jo minä toki sen kuulin ... oikein olan takaa annoitte!

—Häh? Niin! Eikö niin? Mitä?

—Jo minä olisin vallesmannin sijassa vähemmästäkin hävennyt.

—Näitkö sinä, minkänäköisiä ne oli? Mitäh?

—Niin oli vallesmannikin happamen näköinen, kuin kauan käynyt sinukka on makuinen.

—Silloinko kun minä rätkäytin pikanellipurun sen korvan juureen?

—Silloinpa silloin.

Hellmanni muisti sen ja paljon muutakin, mitä oli sanonut. Ja uudelleen ja aina uudelleen hän nauroi niille ja kyseli niitä.

—Häh-häh-häh!—Saivatpas kerran!—Häh-häh-häh!—No jo minä niille annoin! Saivatpa ne maineensa kuulla! Vaan kyllä ne sen sietikin! Ottivatko ne ne minun rukkaseni lattialta? Näitkö sinä, ottivatko?

—En nähnyt minä.

—Ottivat ne, saat uskoa, että ottivat! Vaan näitkö sen, paniko vallesmanni minun pikanellipuruni suuhunsa? Paniko se? Näitkö sinä?

—Liekö tuo tuota toki pannut?

—Sekö? Pani se! Se pani! Saat olla varma, että pani! Nyt se sitä siellä parhaallaan pureksii!

Koko matkan kotiin saakka kesti puhetta tästä samasta asiasta, uudelleen ja aina uudelleen. Ja naurun lähteet näyttivät olevan loppumattomat.

Pihaan tultuaan ei herra mennyt suoraan huoneeseen, vaan jäi hevosta riisuttaessa sitä taputtelemaan ja silittelemään.

–Anna kauroja varsalle, Olli! Anna sen syödä, minkä syödä saattaa, käski hän vielä mennessään, ja porstuan ovelta huusi hän Pulkkiselle, joka veti rekeä liiteriin:

–Tule ryypyille, Pulkkinen! Otetaan pieni naukku sen seikan päälle.

Käy pois vain!

–Jahka minä tämän reen vedän liiteriin.

–Ei sillä kiirettä ... ann' olla siinä vain ... joutaa sen Ollikin vetämään.

Veti Pulkkinen kuitenkin reen liiteriin, ja sen tehtyään meni hän vielä tallissa käymään.

–Meneeköhän tuo tuommoinen meno käräjittä? arveli renki.

–Ei mene käräjittä ... hulluja olisivat herrat, jos heittäisivät...

–Vaan eihän koira koiran hännälle polje...

–Vaikka kohta...

–Käypiköhän pahastikin?

–Siitä on satain markkain sakot, saattaa olla tuhansienkin, istuvan oikeuden haukkumisesta ... hyvässä lykyssä västinkiäkin...

–Hyhhy! vihelsi renki.

III

Lautamies oli ajanut pihaan eikä näkynyt pitävän erikoista kiirettä sisääntulollaan. Satoi viivytellen hevosensa portin pieleen, kaivoi heinätukon seviltä ja heitti sen eteen, levitti loimen selkään ja lähti sitten verkalleen tulemaan pihan yli. Se oli herättänyt herrassa epäilystä, ja levotonna oli hän kävellyt lattiata edestakaisin, aina vähän väliä seisahtuen ikkunasta katsomaan.

Hän oli pitkänlainen, soikeanaamainen ja rauhallisesti katseleva mies. Herra koetti arvata hänen asiansa, mutta ei sitä päältäpäin vähääkään näkynyt.

–Käykää istumaan, pakotti herra itsensä sanomaan, kun ei lautamies puhunut asiaansa, vaan jäi oven suuhun seisomaan.

–On tuota saanut istuakin, sanoi lautamies, mutta istuutui kuitenkin.

Tupakkaakin piti herran tarjota, vaikka paha aavistus alkoi yhä karkeammin kierrellä rinnassa. Pulkkinen, herran ainainen puhetoveri ja nytkin saapuvilla, sen näki, mikä herran mielessä kangerteli, hän kyllä tiesi lautamiehen asian ja seurasi viekkaalla syrjäsilmillä kummankin käytöstä.

–Hyvänlainen on ilma ... ei ole suvikaan, vaan eipä niin nihki pakkanenkaan, aloitti lautamies puheen, kun oli piipun sytyttänyt ja sitä siististi poltteli. Hän veteli lyhyitä laihoja savuja ja tarkasteli piippuaan, viputellen koko ajan kenkäänsä kärellä.

–Semmoinen on nätti talvinen ilma, arveli Pulkkinen.

–Kotoapäinkö lautamies ajelee? kysyi herra.

–Kotoahan minä alkujani lähdin tän' aamuna ajelemaan.

–Onko ollut manuita paljon? tiedusteli Pulkkinen.

–Ainahan niitä on ollut manuitakin väliin.

Piika toi kahvia kahdella kupilla, toisella Pulkkiselle, toisella herralle.

–Tarjoo lautamiehelle.

Lautamiehen juodessa ei herra voinut olla kysymättä:

–Onko lautamiehellä minulle mitä erikoista asiata?

–Herrallehan sitä olisi.

–Käy, Pulkkinen, pois, niin saa lautamies...

–Eikä tarvitse mennä ... saa sen asian kuulla vierasmieskin.

Nyt oli Hellmanni varma siitä, että se oli manuu.

–Manatako meinaat? äsähti hän.

Lautamies kallisti viimeisen kerran teevadilta kahvia, asetti sen päälle paikoilleen kupin ja muutti polveltaan lusikan teevadille. Sitten pani pöydälle kaikki, otti piipun lattialta, jossa se oli ollut asetettuna tuolia vasten, ja sytytti. Vasta kun oli muutamia savuja vetänyt, sanoi hän:

–Manata.

–Mistä hyvästä? Häh? Kenenkä asiasta? Velastako? Olenko minä velkaa kellekään?

–Ei toki velasta vähääkään.

Lautamies nousi seisoalleen, pani piipun sijoilleen hyllyyn ja sanoi varmalla, virallisella äänellä:

–Vaan kunnianloukkauksesta, joka on tapahtunut viime

viikon tiistaina pitäjän tuvalla, kutsun teitä oikeuden eteen siitä asiasta vastaamaan ensi maanantaina taksoituslautakunnan puolesta kapteeni Stålhammar.

–Vai niin! Vai niin! Ohoh! Vai siitä! Hm! Herra oli joutunut aivan hämilleen. Tuota oli hän heti lautamiehen nähtyään alkanut pelätä, mutta ei hän tahtonut aavistuksiaan uskoa. Nyt se tuli niinkuin leimaus pilvettömältä taivaalta. Ja lautamiehen varmuus ja arvokkuus esti hänet haukkumisiin härähtämästä.

–Kunnianloukkauksesta? Vai niin! Missä minä häntä olen loukannut?

–Tottapahan sen tietänevät ne, jotka minua käskivät teitä kärejiin kutsumaan.

–Vaan tulenkos minä heidän kutsuilleen?

–Omassa vallassannepahan se lienee...

–Kuka se käski manaamaan?

–Kapteeni minulle manuun antoi.

–Sano sille, että minä en tule ... ei tarvitse luullakaan! Käske pyyhkimään pois kanne tuomarin kirjasta... Turha vaiva se on! I-ihan turha vaiva!

Herra käveli epävakaisesti ja levottomasti edestakaisin lattialla ja vakuutti yhä, ettei hän tule ja että on turha vaiva.

–Pitää tästä lähteä ajamaan, sanoi lautamies ja heitti kätellen hyvästinsä.

Kun lautamies oli painanut oven kiinni, teki herra liikkeen lähteäkseen hänen jälkeensä. Mutta sitten kääntyi hän kuitenkin Pulkkisen puoleen.

—Kuule, Pulkkinen, luuletko sinä siitä mitään olevan?

—En tunne minä lakia. Mahtaiskohan mitä olla...

—Käy kysymässä lautamieheltä, mitä se arvelee... Mene nyt pian, ennenkuin se ennättää lähteä ajamaan. Se jo päästelee hevostaan irti. Vaan elä kysy niin, että minä muka olisin lähettänyt. Ole tiedustelevinasi niinkuin omasta puolestasi.

Sill'aikaa kun Pulkkinen näkyi puhelevan lautamiehen kanssa, tämän seistessä loimi kädessä, jonka oli hevosen selästä ottanut rekeen pannakseen, äkkäsi Hellmanni tyhjät kahvikupit pöydällä. Julmistuen siitä hyökkäsi hän salin yli ruokasalin ovelle ja karjaisi sieltä keittiöön piialle:

—Mitä hiiden hävyttömyyttä se on, ettei kuppeja haeta pois? Siinäkö sinä meinaat antaa niiden seistakin? Siinäkö? Etkö sinä vastaa, lunttu? Häh?

—Herra Jeesus siunatkoon! Eihän tässä vielä tullut—

—Vieläkö sinä vastustat? Jos suusi avaat, ajan sinut heti paikalla—! Mars hakemaan!

Herra seisoj ovella ja osoitti hänet ojennetulla kädellä ohitsensa menemään. Piika kiiruhti itku kurkussa kuppeja hakemaan, ja herra astui hänen kintereillään. Koko ajan oli tytöllä se pelko mielessä, että pöydän ääressä se hänen kuppeja ottaessaan ... silloin se tukkaan tarttuu...

Mutta samassa tuli siihen Pulkkinen, ja piika pääsi pujottautumaan pakoon.

—No, mitä se sanoi?

—Sanoi olevan satain markkain sakot ja hyvässä lykyssä

västinkiä.

–E-ohoh! E-oo! Elä valehtele! Ei se tiedä ... se valehtelee ... peloittelee...

–Eiköhän mahtaisi lautamies tietää?

–Ei se tiedä paremmin kuin muutkaan... Enintään jos on, niin on viisikymmentä markkaa! Vai västinkiä! En minä usko, en ollenkaan minä sitä usko!

Mutta uskoi sen herra kuitenkin, ja yhä enemmän alkoivat hänen silmänsä pelosta pälyä. Pulkkinen teki lähtöä.

–Kuules, Pulkkinen, elähän mene ... kuinka suuren sakon sanoi se olevan?

–Sanoi istuvan oikeuden haukkumisesta olevan satain markkain sakon, mutta kuului se saattavan tuhansiinkin nousta. Eikä aina tunnu rahallaankaan pääsevän.

Herran tukka oli aivan epäjärjestyksessä, ja suun ympärys revähteli kuin itkua aloitellessa.

–Satain ... tuhansien markkain sakko ... tuhansien markkain sakko, ja ehkä vielä västinkiä... Mutta ehkä ne vain peloittelevat tällä manuulla? Luuletko sinä, että niillä on tosi mielessä? Mitä?

–Kysyin minä sitäkin lautamieheltä, ja toden sanoi olevan.

–Tosi niillä on! Se niillä on ... ei ne heitä! On ne semmoisia susia ... kyllä ne on koko roistoja!

–Sitä arveli lautamies, että eikö nuo ehkä mahtaisi sovintoon ruveta, jos maksaisi.

–Josko maksaisi?

–Ei kai ne ilmankaan...

–Eihän ne ilman ... tietäähän sen ... vai ilman? Ei ne vähään heittäisikään ... kyllä ne ottaa osaavat, kun kerrankin saavat ... on ne semmoisia susia!

–Vaan pääsisihän tuosta sillä lailla edes rahallaan.

–Jottako muuten västinkiä?

–Miksipähän oikeus sen katsoisi ... sitä ei tiedä edeltäpäin kukaan.

–Kyllä se sen siksi katsoo ... ei ne armahda ... niillä on kaikilla vanhaa vihaa ... on ne semmoisia advokaatteja! —Voi tätä onnettomuuden kohtausta, voi tätä onnettomuuden kohtausta!

Tukkaansa repien ja vaikeroiden käveli Hellmanni sinne tänne kaikissa huoneissa. Pulkkinen teki lähtöä moneen kertaan, mutta herra ei häntä päästänyt.

–Minnekä sinulla on semmoinen kiire ... ei sinulla ole minnekään kiirettä ... odotahan nyt, elähän mene! Istu siihen tuolille!

–Eiköhän teidän sittenkin olisi parasta mennä sovinnoille.

–Kyllä se on se parasta, se se on parasta! Mene, Pulkkinen, ja käske valjastamaan! Sano, että heti valjastavat! Voi tätä onnettomuuden kohtausta!

Kaikki talonväki kummasteli herran siivoa lähtöä, piika kaikista eniten. Ei minkäänlaista komentelua, ei huutoa, eikä haukkumisia, niinkuin aina ennen. Niin liikkui ja köpästeli herra kuin vanha ukko, ja reen perään istuessaan hän yhkäisi kuin sairas.

–Annahan ohjaket tänne, sanoi hän surkealla, miltei nöyrällä äänellä rengilleen, ja käski hitaasti hevostaan.

–Niinpä se nyt oli kuin uitettu koira, tuumasi renki Pulkkiselle katsellessaan isäntänsä lähtöä.

Mutta herra ajoi tietä myöten ja oli mielestään onnettomin ihminen maailmassa. Hän oli vihattu ja vainottu. Kaikki olivat liitossa häntä vastaan. Kun yhdet alkavat hänen kanssaan käräjätä käydä, niin muut perästä. Saa niitä aina syitä miehen päälle, kun niitä vain hakemaan rupeaa. Ei niin hyvää miestä, jota ei syyhyn saa, kun käyttää juonia ja advokaatteja...

Hän oli laskeutunut jälle, jossa alkoi käydä kipakka tuuli, samalla kuin piiskasi jäiden sekaista lumiräntää alas taivaalta vasten kasvoja ja korvanlehtiä. Sivulta päin kävi tuuli ja jäähdytti ensin oikean olkapään ja koko kyljen, siitä tunki läpi vasempaan puoleen ja vähitellen koko ruumiiseen.

Räntä kasteli kauluksen ja valoi siitä märkyyttä alas kaulalle ja poveen. Värisytti ja puistatti, niinkuin olisi tahtonut karistaa nivelet erilleen toisistaan.

Paha omatunto käytti hyväkseen turvattoman makuista mielialaa ja alkoi kumeasti kolkutella sieltä täältä, niinkuin olisi sillan alta pyrkinyt ylös tulemaan. Vähitellen sai se siinä longistetuksi elämän muutamista pahoista paikoista suurille raoille. Niistä irvisti hampaitaan moni teko, joka oli kauan aikaa ollut piiloon painettuna ja viimein kokonaan mielestä unohtunut. Tuskastuen yritti hän väkisin kiristää raot kiinni, mutta kuta enemmän hän sitä koetti, sitä enemmän repesivät ne toisistaan

hajalleen. Silloin koetti hän olla huomaamatta eikä ollut mitään näkevinään. Kyllä hän tiesi, että häntä joku tahtoi peloitella. Vaan ei se hänestä sillä lailla liiaksi hyötyisi!

Uhka ei kuitenkaan auttanut, eivätkä pahat paikat ottaneet sulkeutuakseen. Silloin sai arkuus vallan ja pani sielun vapisemaan sitä mukaa kuin vilu tuli tuntuvammaksi ja kuta kipeämmin jäärakeet kasvoja ruoskivat. Ihan tuntuvin kourin kiristi mieltä se ajatus, että kostaja on kimppuun käynyt ja että se se on kaikki näin laittanut. Se, eikä muu mikään, hänen silmänsä sokaisi ja pani hänet haukkumaan siellä pitäjäntuvalla, antaakseen siten vihamiehille vallan. Se on viekas ja taitava, kamppaa jalallaan ja kaataa silloin juuri, kun ei arvaa vähääkään varoa.

Vaistomaisesti alkoi hänen mielensä siinä haparoida jotain asetta, jolla voisi torjua kostajata luotaan ja jonka avulla saattaisi itseään puolustella. Kauan etsitti, ennenkuin löytyi, mutta viimein johtui mieleen kuitenkin semmoinen hyvä teko, joka aseeksi kelpasi. Ja pitämällä piti hän edessään ja käänteli joka taholle ja riiputteli ja heilutteli kuin linnun pelättiä sitä, minkä oli saanut käsiinsä. Vanha kerjäläisvaimo se oli, hän oli sen kerran tällä samalla selällä ajaessaan tavannut ja ottanut paleltumasta rekeensä. Lapsensa kanssa oli vaimo umpea tietä paarustellut ja siihen olisivat paleltuneet kohta, ellei hän olisi heitä auttanut, rekensä perään pannut ja nahkasilla peittänyt. Itse oli vielä kuskille istunut, vaikka oli kova pakkanen ja kipakka viima. Sillä lailla oli kotiinsa ajanut, ja siellä oli vaimo saanut

syödä ja sairastaa toista viikkoa, ja lapselle oli välistä annettu vehnästäkin niinkuin myöskin vaimolle itselleen kahvia. Eikä vaimo lapsineen ollut edes oman pitäjän kerjäläisiä; jostakin oli kaukaa Pohjanmaalta, ja hän tiesi kertoa kaikenlaista herran kotipuolesta. Hyvä hän oli ollut hierojakin ja hieronut olikin herraa ja koko talonväkeä. Mutta hyvä työ pysyi hyvänä työnä kuitenkin, sillä olisi niitä hierojia ollut omassakin aluskunnassa.

Tätä muistellessa kohentui mieli, ja irtallaan olevat raot näyttivät vetäytyvän kiinnemmäksi. Samassa oli jäämatkakakin loppunut. Hevonen, joka oli tähän asti hiljaa umpiteitä kulkea kituuttanut, kiskaisi yht'äkkiä reen nelissä rantatörmälle, kello kilahti kiihkeästi aisassa, ja painavat ajatukset haihtuivat seurasta.

–Hevonen! huusi hän ja sujahdutti sitä suitsillaan parempaan vauhtiin. Mitä hulluja hän tässä syntejään hautoo! Ei hän ole sen pahempi kuin muutkaan!

Ja kun herra läheni kapteenin taloa ja ajaa karahutti pihaan, olivat kaikki äskeiset raot painuneet visusti toisiinsa, niin että omantunnon päällys oli kuin hyvästi kiinni juotettu silta. Ei rakoja näkynyt eikä rakojen juotoksiakaan. Kaikki oli yhtä sileää levyä.

IV

Kapteenin luo oli tullut vallesmanni vieraaksi vähää ennen kuin Hellmanni ajoi pihaan.

–Siinä susi, jossa ... tuossa hän nyt on! huudahtivat molemmat, kun näkivät Hellmannin kartanolle ajavan.

–Hän tulee sovinnolle ... me siis teemme, niinkuin tässä puhuttiin... Siitä tulee hyvä juttu!

Se mahtoi olla jotain hauskaa, koska kumpainenkin salaperäisesti nauroi sisäänpäin.

–Tst! Hän on jo porstuassa! Pidä hyvä miini ... minä kuuntelen täältä koko ajan...

Parahiksi ehti vallesmanni pujahtaa toiseen huoneeseen, kun Hellmanni astui sisään.

Jotenkin rehevästi hän tuli ovesta ja heitti hattunsa ja rukkasensa tuolille.

–Hyvä päivä! sanoi hän yhtä leveästi kuin hänen tapansa oli.

Kapteeni oli kiireesti istuutunut pöytänsä ääreen, sukaissut silmälasit nenälleen ja oli nyt jotain lukevinaan. Hän näkyi kyllä vieraan tulon kuulevan, mutta vasta jonkun aikaa viivyttyään nosti hän päänsä katsellen tulijata lasien yli.

–Päivää, vastasi hän kylmästi ja hitaasti, samalla vähän kummastellen, ja liikkumatta paikaltaan.

Herra oli aikonut asettautua niinkuin kaikki olisi ollut entisellään, mutta vastaanotto vei heti häneltä sen varmuuden,

jonka oli ollut saamaisillaan. Koetti hän kuitenkin sitä ylläpitää menneen kättä antamaan. Vaikka isännän kädenpuristus oli laimea, niin teki hän sentään vielä sen, että istuutui käskemättä sohvaan. Arasti alkoivat hänen silmänsä kuitenkin pälyä ympäri huonetta, kattoon ja seinille, kun ei kapteeni aloittanut puhelua. Tämä vain istui paikoillaan, pää poispäin käännettynä peittääkseen nauruaan, jota oli vaikea pidättää.

—Onko mitään, jolla voin veljeä palvella? kysyi hän vihdoin hyvin totisesti.

—Se nyt on se ikävä juttu... Elä ole milläskään ... annetaan sen olla ... mitäs me tyhjistä käräjäimään, yhden pitäjän miehet!

Ja hän koetti hymyillä ja teki kädellään halveksivan liikkeen koko asialle.

—Se on hyvä, että veli myöntää sen ikäväksi asiaksi. Ikävä se todella onkin ... varsinkin meille.

—Niin on, elkää huoliko siitä sen enempää ... mitäs joutavata ... sovitaan pois!

—Vai niin, vai olisi veli taipuvainen sovintooni Hm!—Vai olisi veli taipuvainen sovintoon! Hm! Jahah! jahah! Se ilahuttaa minua.

—Niinpä niin, mitäs siitä käräjätä käymään semmoisesta ... se on niin kovin pieni asia ... eikä siitä muuta hyötyä ole, kuin että se vain herättää tarpeetonta juorua... Saahan se olla?—olkoon puhuttu!

Kapteeni istui yhä pää poispäin käännettynä, mutta vilkaisi kuitenkin tuon tuostakin oven rakoon, jossa kiiluili vallesmannin

toinen silmä.

–Hm! rykäisi hän taas epämääräisesti. Tietääkö veli, millainen edesvastuu tuollaisesta menosta on meidän laissamme määrätty?

–En minä tiedä, mutta ei suinkaan se ... ei kai se suurikaan... En bagatelli...

–Se on sen mukaan, minkä nimen kukin millekin asialle antaa. Ehkä minä saan luvan näyttää asiata koskevan lainpykälän ... ole hyvä ja tule lukemaan.

Kapteenilla oli jo lakikirja auki määrättyltä kohdalta, ja hän asetti sen pöydän nurkalle. Hellmanni tuli pöydän ääreen seisomaan, mutta pyysi kapteenia lukemaan...

–Minulla kun ei ole lasisilmiä, sanoi hän syyksi.

–»Keisarillinen asetus väärästä ilmiannosta ja *muusta kunnianloukkauksesta*, annettu marraskuun tjuguseks päivänä adertonhundra sekstiseks», luki kapteeni seuraten tekstiä sormellaan.

–»Sjette paragrafen: kukin, joka tarkoittaa alentaa toista hänen kansallisessa arvossaan taikka *vähentää luottamusta häneen siinä toimituksessa* tai elinkeinossa, jota hän harjoittaa» ... sen sinä olet juuri *tehnyt*...

–Niin, niin, no entä sitten...

–»joko puheella tai merkeillä tai kirjallisella esityksellä, jota hän levittää tahi levityttää, väärästi syyttää häntä vissistä rikoksen lajista tai semmoisesta teosta, joka voi hänelle saattaa toisen ylenkatseen, rangaistakoon herjauksesta kuritushuoneella kahdesta kuukaudesta kahteen vuoteen taikka

vankeudella yhdestä kuukaudesta yhteen vuoteen taikka sakoilla viidestäkymmenestä tuhanteen markkaan saakka.»

–Jahah! Hm! Vai niin. Vaan onko tämä tämän aikuinen laki...?

–Se on vasta vahvistettu. Katso itse.

–Niin, niin ... niinpä näkyy olevan...

–Se on ankara pykälä.

–Vaan eikös siinä ole alin määrä viisikymmentä markkaa sakkoa?

–Se ei tässä tapauksessa voi tulla kysymykseenkään. Istuvan oikeuden herjaaminen on päinvastoin katsottava ankarimman määräyksen mukaan...

–En minä usko sitä.

–Päättäköön oikeus sen, jos et usko.

–On siinä »förmildrande omständigheter»... Minä en ollut oikein selvä...

–Olit sinä selvä, sen huomasi jokainen, ennenkuin aloit haukkua.

–En minä ollut selvä ... minä kävin ulkona sillä välillä...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.